

**ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ
НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ**

О. Рудницька

ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ

9-11 класи

аск

ДЛЯ АБИТУРІЄНТІВ І СТАРШОКЛАСНИКІВ

О. Рудницька

ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ

9-11 класи

**Київ
“А.С.К.”
2005**

ББК 812УКР-922
Р76

Рудницька О. Б.

Р76 Літературні диктанти: 9–11 кл.: Навч. посібн. — К.: А.С.К., 2005. — 64 с. — (Інтерактивні технології навчання та оцінювання).

ISBN 966-319-084-1.

У посібнику вміщено літературні диктанти, спрямовані на постійну творчу співпрацю, діалог учителя з учнем, створення атмосфери зацікавленості на уроці. Вони покращують логічне та асоціативне мислення, пам'ять, дають змогу економно використати час на уроці.

Окремі завдання можуть бути елементами тематичного оцінювання, а також використовуватися у позакласній роботі з української літератури.

Для вчителів і методистів. Буде корисним для студентів педагогічних навчальних закладів.

ББК 812УКР-922

ISBN 966-319-084-1

© О. Б. Рудницька, 2005
© «А.С.К.», 2005

ПЕРЕДМОВА

Серед основних завдань української літератури як навчального предмета — прищеплення базиса читати, підняття загальної освіченості учнів, вироблення вміння компетентно і цілеспрямовано орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток навичок самоосвіти, базиса і спроможності вчитися.

Для здійснення цих завдань необхідні нові підходи в організації навчального процесу, зокрема роботи на уроці, які б стимулювали активну пізнавальну діяльність школярів, формували вміння самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, навчали вдумливо працювати з текстом літературного твору та матеріалом підручника. Впровадження сучасних інноваційних технологій, зокрема технології інтерактивного навчання, перетворюють традиційний урок в інтерактивний (див. О. Пометун, Л. Пироженко. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: А.С.К., 2004).

Запропоновані нами літературні диктанти спрямовані на постійну творчу співпрацю, діалог учителя з учнем, створення атмосфери зацікавленості на уроці. Крім того, вони дають змогу приділити більше уваги поточному оцінюванню роботи учня відразу після закінчення засвоєння матеріалу та під час уроку, оцінювати домашні роботи. Діагностична і класифікаційна цінність інтерактивного оцінювання важлива ще й тому, що, на відміну від традиційних засобів навчання, воно не лише не заважає процесові навчання, а й показує учням, як вони досягли мети уроку, рівень оволодіння знаннями.

Під терміном “літературні диктанти” розумімо систему вправ та завдань, які дають змогу швидко і різнобічно перевірити знання учнів з теми, що вивчається, вміння виокремлювати основне, систематизувати, узагальнювати матеріал. Літературні диктанти розвивають логічне та асоціативне мислення, пам'ять; дають змогу економно використати час на уроці.

Практика впровадження диктантів свідчить про невідомий інтерес учнів до виконання цього виду роботи, прагнення самостійно конструювати аналогічні завдання.

Літературні диктанти подібні до тестів, позаяк с вправами зворотної дії, коли можна одразу ж проконтролювати правильність виконання роботи. Проте, на відміну від тестових завдань, де потрібно вибрати одну відповідь з-поміж інших, запропонований вид роботи потребує відповідного усного чи письмового пояснення, коментування тощо.

Літературні диктанти зазвичай проводять на початку уроку (перевірка домашнього завдання, актуалізація опорних знань) або в його кінці (підсумок, узагальнення); ефективно вони також на уроках узагальнення та контролю знань. Окремі завдання можуть бути використані як елементи тематичного оцінювання, у позакласній роботі з української літератури. Літературні диктанти виконують у зошитах чи на окремих аркушах, можливе проведення їх також і усно. Цей вид роботи органічно вписується у будь-який урок.

Для зручності ми поділили літературні диктанти на підвиди, подасмо методичний коментар до деяких із них.

У посібнику не представлені окремо зразки універсальних літературних диктантів, тобто такі, які можуть бути запропоновані як у середній, так і в старшій школі. Це насамперед портретні вікторини, коли демонструють портрети письменників або ілюстрації до їхніх творів. Завдання учнів — назвати прізвище автора чи назву його твору.

Німії диктант доцільний при вивченні особливостей віршованої мови. Учитель на дошці пише графічне позначення дво- і трискладових стоп. Завдання учнів — записати назви. Те саме стосується римування.

Зразок німого диктанту.

Записи вчителя:

— — ; — — — ; — — ; — — ; — — — , аабб; абаб; абба.

Відповідь учня.

Ямб, анапест, хорей, спондей, амфібрахій, суміжне, перехресне, кільцеве римування.

Синонімічний диктант. Учитель називає терміни, поняття, учні підбирають синоніми:

Персоніфікація — уособлення;

Анафора — сдинопочаток;

Чотиривіри — катрен;

Особиста лірика — інтимна тощо.

Літературний волейбол. Учитель пропонує слова, завдання учнів — підібрати рими.

Методику проведення інших літературних диктантів, представлених у посібнику, пропонуємо у тій послідовності, яка свідчить про перевагу цього виду роботи саме з точки зору його універсальності, можливості стимулювання учнів до активних дій із засвоєння знань.

Асоціативні диктанти перевіряють, як учні орієнтуються в основних моментах біографії та творчості письменника.

Учитель диктує дати, назви географічних об'єктів, творів, прізвища людей, які мають певний стосунок до автора. Учні розшифровують ці поняття усно чи письмово. Для ускладнення завдання можна пропонувати диктанти за варіантами.

Акродиктанти дають змогу учням одразу ж перевірити правильність виконання завдання, адже перші (другі, останні) літери слів-відповідей утворюють ключове слово, запропоноване в умові, або значення якого пояснюється.

Цитатні диктанти перевіряють знання учнями текстів, висловлювань про письменника, творчість якого вивчають.

Логічні диктанти дають змогу з'ясувати, як учень уміє пов'язувати факти, поняття, знаходити спільне в подіях, біографіях тощо.

Хронологічні диктанти пропонують, коли є потреба, запам'ятати найважливіші дати, пов'язані з життям і творчістю автора. Крім того, вони дають змогу перевірити знання фактів із життя письменника у хронологічній послідовності.

Диктант-співпрацю проводять при поданні нового матеріалу, коли учень має вже певні знання, набуті в середніх класах.

Бліц-диктанти потребують блискавичної реакції. Учень відразу ж записує у зошит відповіді на запитання вчителя.

Лінійні диктанти полегшують діяльність учнів тим, що остання літера кожного слова-відповіді є першою літерою наступного слова.

Літературні макродиктанти проводять при узагальненні вивченої теми. Можуть бути етапом тематичного оцінювання.

Літературний диктант "Ерудит" потребує від учнів уважного прочитання матеріалу підручника, самостійної роботи з додатковими джерелами. Можна пропонувати на уроках, які проводять у вигляді інтелектуальних ігор-змагань.

Літературні хвилинки допомагають урізноманітнити та поєднати урок.

Літературні диктанти дають змогу оцінити практично всіх учнів, економно використавши при цьому час; їх застосування дає можливість визначити рейтинг кожної дитини. За аналогією до літературних учні можуть створювати власні варіанти вправ.

Для зручності до акродиктантів і лінійних диктантів подано відповіді.

Зразок проведення літературних диктантів на уроці.

Щоб уникнути можливого повтору представлених у посібнику диктантів, пропонуємо конспект уроку української літератури у 8 класі.

Тема. М. Коцюбинський “Дорогою ціною”.

Пригодницький, романтичний сюжет, композиційні особливості твору. Протест проти кріпосницької паруги — основний мотив оповідання.

Хід уроку

1. Актуалізація опорних знань

— *Ми продовжуємо знайомство з найвизначнішими представниками літератури ХІХ століття. Пригадаємо прізвища письменників та назви їхніх творів.*

Портретна вікторина

(Демонструються портрети Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, І. Карпенка-Карого. Учні називають імена письменників та назви їхніх творів).

- *Нашу галерею поповнить ще один портрет (демонструється портрет М. Коцюбинського).*
- *Це Михайло Михайлович ...*
- *Що вам відомо про творчість письменника? Відповісти на це запитання допоможе*

Цитатний диктант

(Учитель диктує цитати з творів М. Коцюбинського, учні записують назви творів).

1. *“Ліс ще дримає в передрапінній тиші. Непорушно стоять дерева, загорнені в сутінь, рясно вкриті краплистою росю. Тихо навкруги, мертво...”*

2. *“На блакитні очі в білявого Василька набігли сльози. Йому зсаль стало зеленої стрункої ялишки, що одна звеселяла садок зимою. Батько глянув на сина. Василько замовк, прочитавши в тому погляді невимовний смуток”.*

3. *“В печі палав вогонь і червоном язиком лизав челюсті. В маленькій хаті було поночі... На постелі лежала слаба жінка*

й стогнала. Се Харитина мати... Злягла саме в жнива, в гарячий час”.

Учнівські відповіді. 1. “Ранок у лісі” (уривок з казки “Хо”). 2. “Ялинка”. 3. “Харитя”.

- Пригадайте, які враження, роздуми викликали у вас ці твори.*
- З якими творами ви ознайомилися самостійно?*
- Що можете сказати про автора на основі прочитаних вами оповідань?*

2. Оголошення теми та очікуваних навчальних результатів

- На сьогоднішньому уроці ми спробуємо ліпше зрозуміти, яким був Михайло Коцюбинський, постарасмося збагнути основну думку його оповідання “Дорогою ціною”.*

Очікувані результати уроку:

- розповідати про життя і творчість Михайла Коцюбинського;*
- пояснювати композиційні особливості твору, що таке пригодницький, романтичний сюжет, збагнути алегорію;*
- набути навичок роботи з текстом, вміння обґрунтовувати власну думку;*
- сформулювати та висловити своє ставлення до персонажів твору, до особистості, яка бореться зі злом.*

3. Робота над змістом уроку

а) Інформація вчителя. Розповідь про письменника.

- Яке враження склалося у вас про Михайла Коцюбинського на основі спогадів його сучасників? (Заздалегідь підготовлені учні коментують уривки зі спогадів, вміщених у підручнику, висловлюють власні думки про людяність, тактовність, освіченість М. Коцюбинського, його роль у становленні молодих талантів, любов до природи, України).*

б) Перевірка усвідомлення первинного сприйняття учнями оповідання “Дорогою ціною”.

- М. Мельников, учень М. Коцюбинського, згадував: “...він часто розказував про життя селян, про їх недолю, з’ясову-*

- вав ненормальність становища, що існувало, й давав напрямок нашим думкам у той бік, куди линуло його серце”.
- Куди ж линуло його серце? Що не давало спокою розуму? Можливо, відповіді на ці запитання дасть оповідання “Дорогою ціною”. З якими почуттями читали ви твір? Що особливо запам’яталося, вразило?

(Учні висловлюють свої думки за допомогою методу “Мікрофон”).

в) Перевірка знання змісту оповідання.

- Чи були ви уважними читачами? Перевіримо це.

Асоціативний диктант

(Учитель цитує окремі рядки твору, називає імена, географічні назви тощо. Учні усно розкривають суть понять).

“Дикий тур”; “Бессарабія”; “...різав панів в Умані”; “...довгі пасма чорних кіс”; “дід Овсій”; “Іван Котигорошок”; “плавні”; “великий, сірий, забовтаний вовк”; “драгоман”; “життя... списане на спиці”.

(Оцінити це завдання можна за допомогою різних форм: самооцінювання, взаємооцінювання, оцінювання вчителем.

Учитель оцінює окремих учнів за знання тексту).

г) Постановка проблемного завдання.

- Коли відбуваються події, описані в оповіданні?
- Яким був цей час для українського народу?
- В яких творах українських письменників відображена епоха кріпацтва?
- Які спільні мотиви є у творах “Дорогою ціною” Михайла Коцюбинського і “Микола Дісеря” Івана Нечуя-Левицького?

І. Проблемне завдання

- Чому ж Михайло Коцюбинський звертається саме на зламі століть до української минувшини у своєму єдиному, до речі, історичному творі?
- Подумайте над цим запитанням, враховуючи при цьому те, яким було українське суспільство на початку ХХ століття, яким настроєм були пронизані літературні твори у цей період.

(Учні висловлюють свої міркування, вчитель не коментує відповіді, а пропонує повернутися до проблемного питання після детального аналізу твору на наступному уроці).

г) Робота над засвоєнням нових літературознавчих понять.

Диктант-співпраця (логічний)

- Розмежуйте подані літературознавчі терміни відповідно до їхньої ролі в літературному творі, дотримуйтеся логіки. Узагальніть поняття.

На дошці написано: кульмінація, експозиція, пейзаж, розвиток дії, портрет, розв'язка, інтер'єр, зав'язка.

Очікуваний запис в учнівських зошитах:

Елементи сюжету: експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка;

Позасюжетні елементи: пейзаж, портрет, інтер'єр.

Індивідуальне завдання після перевірки диктанту:

- Визначте основні елементи сюжету оповідання, назвіть інші кульмінаційні моменти. (Перевірка індивідуальних завдань).

д) Робота зі словником.

- До позасюжетних компонентів належать також пролог і епілог. З'ясуємо за допомогою словника літературознавчих термінів, що означають ці поняття.

е) Робота над визначенням ідейного навантаження прологу та змістом твору.

Виразне читання окремих місць прологу.

- Чому, на вашу думку, пролог був перекреслений цензурою?
- Назвіть алегоричні образи прологу, прокоментуйте їх. Визначте основну думку прологу.
- Яким прикладом можна підтвердити думку М. Коцюбинського, що "ярмо було накладене на шию дикому турові"?
- Знайдіть підтвердження прикрого факту, що чимало українців звикли бачити себе рабами.
- Як ставиться М. Коцюбинський до кожної категорії людей? Підтвердіть цитатами.
- Висловіть своє ставлення до головних героїв твору. Які епізоди змусили вас найбільше переживати?

4. Інтерактивна частина

Робота в малих групах.

1 група. Довести, що твір історичний.

2 група. Довести, що твір пригодницький.

3 група. Довести, що твір романтичний.

Оголошення результатів роботи в малих групах.

5. Підбиття підсумків уроку.

Оцінювання результатів уроку.

Обговоріть у загальному колі.

Які назви ви придумали б до твору?

У Михайла Коцюбинського були такі варіанти: "Воля", "На волю", "Дорогою волі", "За дорогу ціну". Чому, на вашу думку, він зупинився на варіанті "Дорогою ціною"? У цій назві тема твору чи його ідея?

Чимало літературознавців вважали, що "Дорогою ціною" — це повість. Інші, в тому числі сам автор, визначають жанр як оповідання.

Підніміть руки, хто дотримуватиметься першої точки зору. Хто вважає, що "Дорогою ціною" — оповідання. За допомогою методу "Прес" обгрунтуйте свою точку зору.

— Підсумуємо сказане вище за допомогою акродиктанту.

А к р о д и к т а н т

1. Жанр твору "Дорогою ціною" за визначенням самого автора.
2. Пов'язані між собою події, в яких розкриваються характери і розв'язуються суперечності між ними.
3. Алегоричний образ нескореного, волелюбного народу в пролозі.
4. Інша назва інакомовності.
5. Частина твору, в якій розповідається про події, що відбулися до відображення їх у творі.

К л ю ч : Перші літери слів-відповідей утворюють ім'я головного героя оповідання "Дорогою ціною".

1. Оповідання. 2. Сюжет. 3. Тур. 4. Алегорія. 5. Пролог.

В а р і а н т и о ц і н ю в а н н я

При оцінюванні висловлювань учнів методом "Прес" можна зазначити, яким критерієм відповідає або не відповідає виступ учня. Кожний із запропонованих показників оцінюють за трибальною системою.

Оцінювання цим методом (лист оцінювання можна використовувати для самооцінки, взаємооцінки, оцінки вчителем) проводиться за такими критеріями.

Позиція:

- позиція ясно сформульована;
- позиція коротко сформульована;

- позиція сформульована доступною для розуміння аудиторії та літературною мовою.

Пояснення:

- у поясненні є посилання на текст, суспільні цінності тощо;
- пояснення підтримує заявлену позицію;
- пояснення є переконливим.

Приклад:

- приклад викликає загальний інтерес;
- приклад є суспільно значимим;
- у прикладі є посилання на джерело — текст, думки експертів, особистий досвід.

Висновок, підсумок:

- коротко повторена суть позиції;
- підбито підсумок виступу;
- запропоновано конкретні дії для вирішення проблеми.

Оцінювання учнем власної участі в роботі малої групи

Прізвище, ім'я учня.

Оцініть себе по кожному з напрямів від 0 до 2 балів.

1. Ви брали активну участь у роботі групи. ____
 2. Ви пропонували вдалі пропозиції, які врахувала група. ____
 3. Ви надавали підтримку іншим членам групи, заохочували їх до роботи. ____
 4. Ви висунули цілком нову ідею, що сподобалась іншим. ____
 5. Ви вдало узагальнювали думки інших і просували роботу групи вперед. ____
 6. Ви доповідали класу про результати групової роботи. ____
- Всього балів — _____

Домашнє завдання

- *Образи Остапа і Соломії — ось тема нашої наступної розмови. Ще раз уважно прочитайте текст, пригадайте прийоми, за допомогою яких творяться образи-персонажі, виписіть відповідні цитати.*
- *Продумайте запитання, на які б ви хотіли отримати відповідь.*

Індивідуальні завдання:

Перший учень. Розповісти про значення пейзажу в оповіданні (опис поля в першому розділі, ночі — у другому, комашів — у третьому).

Другий учень. Що спільного в долі Остапа та Миколи Джері, Соломії та Немидори? Чим це пояснюється?

Третій учень. Підготувати для однокласників диктант "Ерудит" на основі тексту твору. Одне із можливих завдань: "Назвіть прізвище Остапа".

ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ

9 клас

Давня українська література

Бліц-хвилинка “Жанри”

Визначте жанри творів давньої літератури.

“Повість минулих літ”, “Бджола”, “Слово про похід Ігорів ...”, “... Феодосія Печерського”, “... про Закон і Благодать”, “... дітям” Володимира Мономаха, “Шестиднев”, “Володимир” Феодана Прокоповича, “Ключ царства небесного” Герасима Смотрицького, “... до єпископів” Івана Вишенського, “Кієво-Печерський ...”.

Лінійний диктант

1. Книга, яку 1574 р. у Львові видрукував Іван Федоров.
2. Найдавніша пам'ятка світської літератури Київської Русі — хронологічний опис важливих історичних подій.
3. Київський князь, з уст якого звучить “золоте слово” (“Слово про похід Ігорів ...”).
4. Автор одного з козацьких літописів.
5. Місто, де Іван Федоров видрукував Біблію.
6. Автор літопису, який ліг в основу повісті Осипа Маковея “Ярошенко”.
7. Гора, на якій пробув понад сорок років Іван Вишенський.
8. Поет, автор творів “Сповідь”, “Суперечка душі з тілом”.
9. Одна з книг, видрукувана кирилицею Святополком Фіолем.

Відповіді. 1. “Апостол”. 2. Літопис. 3. Святослав. 4. Величко. 5. Острог. 6. Граб'янка. 7. Афон. 8. Некрашевич. 9. “Часословець”.

Іван ВИШЕНСЬКИЙ

Асоціативний диктант

Судова Вишня, Луцьк, Афон, Іван Франко, “Послання до єпископів”, полеміка, унія, 20-ті роки XVII століття.

Хронологічний диктант

Розставте факти у хронологічній послідовності.

1. Поселяється у скиті серед лісу, заховавшись від усього світу і давши обітницю мовчання.
2. На заклик братств прибуває в Україну, подорожує, пише нові твори.
3. Мешкає у Луцьку та Острозі.
4. Пише “Послання до всіх, в Лядській землі живущих”.
5. На Афоні наказує замурувати себе в кам’яній печері.
6. Проживає в Судовій Вишні.

Бліц-диктант

1. Що означає слово *Біблія*?
2. Перша друкована книга в Україні.
3. Стил ь у мистецтві, якому властиві декоративна пишність і вигадливість форм.
4. Найвідоміший літописець Київської Русі.
5. Автор “Слова про Закон і Благодать”.
6. Автор “Повчання дітям”.
7. Збірник афоризмів, популярний серед авторів світської перекладної літератури.
8. Автор “Історії русів”.
9. Які епізоди “Слова про похід Ігорів ...” переспівав Т. Шевченко?
10. Хто з українських полемістів мешкав деякий час у Луцьку?
11. Що таке інтермедія?

Григорій СКОВОРОДА

Асоціативний диктант “Життя і творчість”

Чорнухи, Києво-Могилянська академія, петербурзька придворна капела, Переяславський колегіум, поміщик Томара, мандрівна академія, “сродна праця”, Михайло Ковалінський, “Сад божественних пісень”, “Байки харківські”, “Світ ловив мене, та не впіймав”.

Лінійний диктант

1. Автор поеми-симфонії “Сковорода”.

2. Жанр висловлювань Сковороди: “З усіх утрат утрата часу найтяжча”, “Не все те отрута, що неприємне на смак” тощо.

3. “Сила” у байках Г. Сковороди — це ...

4. “... виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю”.

5. Байка Г. Сковороди “Собака і ...”.

6. Село на Переяславщині; у якому Г. Сковорода працював домашнім учителем.

Відповіді. 1. Тичина. 2. Афоризм. 3. Мораль. 4. Любов. 5. Вовк. 7. Коврай.

Логічний диктант

Запишіть пропущену ланку в логічному ланцюжку. Поясніть.

1. “Всякому місту — звичай і права” Г. Сковороди — ...
І. Котляревського.

2. “То яка ж то слава нині?”, “Поспішай, гостю, поспішай”, “Осінь нам приходить, а весна пройшла” — збірка ...

3. “Байки харківські” — “Бджола і Шершень”, ...

Іван КОТЛЯРЕВСЬКИЙ

Асоціативний диктант

Полтава, духовна семінарія, облога Ізмаїла, орден Анни, Михайло Щепкін, Вергілій, “праматір українського театру”, церемоніймейстер шляхетства України, 10 листопада 1838 року, нова українська література, 1903 рік.

Лінійний диктант

1. Місто, де 1879 року було видано три частини “Енеїди”.

2. Ім’я матері Наталки Полтавки.

3. Автор оперети “Енеїда” (лібрето М. Кропивницького).

4. Зевс моргнув, як кріль усами,
... , мов листик, затрусивсь ...

5. Місто, в якому поховано І. Котляревського.

Відповіді. 1. Петербург. 2. Горпина. 3. Ашкаренко.
4. Олімп. 5. Полтава.

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на всі запитання, то з других літер складете слово. Розкрийте суть поданого поняття на прикладі творчості І. Котляревського.

1. Зачинатель нової літератури в Сербії, з яким зустрівся офіцер Іван Котляревський.
2. ... , до кузні дочвалавши,
Будить зачав всіх ковалів...
3. Дослівне значення цього слова — переодягання.
4. Еней один не веселився,
Йому немиле все було;
Йому ... та батько снився
І пекло в голову ввійшло.
5. Прізвище возного з п'єси "Наталка Полтавка".
6. Зевес тогді кружав сивуху
І ... заїдав ...
7. Поганий, мерзкий, ... , бридкий,
Нікчемний, ланець, католик!

Відповіді. 1. Обрадович. 2. Вулкан. 3. Травестія.
4. Плутон. 5. Тетерваковський. 6. Оселедцем. 7. Скверний.

К л ю ч : бурлеск.

Цитатний диктант із завданням

Відтворіть пропущене ім'я.

1. ... , оставшись на господі,
Зібрав всіх вітрів до двора,
Велів поганій будь погоді...
2. ... издавна був драпічка.
3. ... тогді кружав сивуху
І оселедцем заїдав.
4. В тім городі жила ... ,
А город звався Карфаген.
5. Сестру Дідона мала ... ,
Насправжки дівку хоть куди...
6. Я кумська зовусь ... ,
Ясного Феба попада.
7. Земелька ся була латинська,
Завзятий цар в ній був
8. У главній башти на сторожі.
Стояли

9. ... молодиця сміла,
Бо все з воєнними жила,
І бите з ними м'ясо їла...
10. Еней од радості не стямивсь,
Що ... виходить битись з ним.

Диктант "Ерудит"

Поясніть значення слів, які зустрічаються в "Енеїді" І. Котляревського.

Лемішка, кваша, кораблик бархатовий, каламар, кресало, дулівка, мушкет, десяцький, живиця, цехмістр, аршин.

Хронологічний диктант

Розставте пісні з п'єси "Наталка Полтавка" у такій послідовності, в якій вони звучать. Хто з героїв їх виконає?

"Ой я дівчина Полтавка", "От юних літ не знав я любові", "Дід рудий, баба руда", "Віють вітри, віють буйні, "У сусіда хата біла", "Всякому городу нрав і права", "Гомін, гомін по діброві", "Чи я тобі, дочко, добра не бажаю?"

Хвилинка афоризмів

Запишіть крилаті вирази з вивчених творів І. Котляревського, які ви запам'ятали.

Григорій КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО

Бліц-диктант

1. Справжнє прізвище письменника.
2. Літературний напрям, з яким пов'язане ім'я Г. Квітки-Основ'яненка.
3. Допишіть вислів С. Єфремова: "Григорій Квітка-Основ'яненко — батько української ...".
4. Жанр твору "Маруся".
5. Перша соціально-побутова комедія Г. Квітки-Основ'яненка.
6. Прізвище писаря з повісті "Конотопська відьма".
7. Хто так сказав про Г.Квітку-Основ'яненка :
Тебе люди поважають, —
Добрий голос маєш ... ?

8. Який із цих творів випадає з логічного ряду й чому: “Пархімове снідання”, “Підбрехач”, “Сердешна Оксана”, “Салдацький патрет”?

Лінійний диктант

1. Ім'я Марусиного батька з однойменної повісті.
2. Французький комедіограф, творчістю якого захоплювався Г. Квітка-Основ'яненко.
3. Творчий метод, в основі якого лежить правдиве відтворення дійсності.
4. Перша україномовна повість нової української літератури.
5. “Та й красивий же! Бач, як вихиляється... Спина так і гнеться, неначе молодий ... , а з виду як намальований...” (“Маруся”).
6. Місто, в якому проживали сотник Забрюха та писар Пістряк.
7. Жанр твору “Сердешна Оксана”.

Відповіді. 1. Наум. 2. Мольєр. 3. Реалізм. 4. “Маруся”. 5. Ясенюк. 6. Конотоп. 7. Повість.

Література українського романтизму

Акродиктант

1. Інша назва “Малоросійської балади”, написаної П. Гулаком-Артемівським на основі твору Й.-В. Гете.
2. З якого твору М. Костомарова рядки:
Хто тебе, родино, рідний зневажає,
Хай той на чужині серця не має.
3. Вірш В. Забіли, покладений на музику М. Глінкою, що став народною піснею.
4. Балада П. Гулака-Артемівського.
5. Один із жанрів ліричної поезії, характерний для поетів-романтиків.
6. Жанр творів М. Костомарова “Сава Чалий”, “Переяславська ніч”.

Відповіді. 1. “Рибалка”. 2. “Зрадник”. 3. “Соловей.” 4. “Твардовський”. 5. Медитація. 6. Драма.

Ключ: треті літери слів-відповідей утворюють слово “балада”.

Логічний диктант

Встановіть логічний взаємозв'язок між прізвищами, творами.

1. П. Гулак-Артемівський — Й.-В. Гете.
2. Є. Гребінка — Т. Шевченко.
3. "Пан та Собака" П. Гулака-Артемівського — "Ведмежий суд" Є. Гребінки.
4. М. Костомаров — Т. Шевченко.
5. "Небо" М. Петренка — "Українська мелодія" Є. Гребінки.
6. М. Максимович, І. Срезневський, А. Метлинський.
7. М. Костомаров — І. Карпенко-Карий.

Тарас ШЕВЧЕНКО

Хронологічний диктант

1814 р., 1838 р., 1843 р., 1840 р., 1845 р., 1847 р., 1850 р., 1857 р., 1861 р., 1962 р.

Асоціативний диктант

Село Кирилівка, Енгельгард, Вільно, Ширяєв, Літній сад, 22 квітня 1838 р., Академія мистецтв, 1843 рік, "Живописная Украина", 1840 рік, "Три літа", Кирило-Мефодіївське товариство, каземат, Орська фортеця, Кос-Арал, Варвара Рєпніна, Ликера Полусмакова, "Буквар", 22 травня 1861 року.

Цитатний диктант

Кому належать висловлювання про Т. Шевченка?

1. "Тарас Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю".
2. "Він був сином мужика і став володарем в царстві духа..."
3. "Образ його такий близький, такий безконечно дорогий кожному, хто бачить у відродженні народу перемогу живих, прагнучих розвитку ідеалів".
4. "Почав я писати вірші після того, як прочитав "Кобзаря". Український народний поет, його мова виховали у мене любов до рідної, білоруської".
5. "Він був найбільш народним поетом з усіх великих поетів світу".

Бліц-хвилинка

Визначте жанри творів Т. Шевченка.

“Назар Стодоля”, “Наймичка”, “Тополя”, “До Основ’яненка”, “І мертвим, і живим...”, “На вічну пам’ять Котляревському”, “Іван Підкова”, “Прогулка с удовольствием, но не без морали”, “Близнецы”.

Акродиктант “Біографія”

1. Село, в якому минули дитячі роки Т. Шевченка.
2. Негритянський актор, з яким товаришував Т. Шевченко.
3. Російський художник, який брав участь у викупі Т. Шевченка з кріпацтва.
4. Жінка, в яку був закоханий Т. Шевченко і присвятив їй свої вірші.
5. Навчальний заклад, слухачем якого став Т. Шевченко після визволення з кріпацтва.
6. Варвара ... , друг і однодумець Т. Шевченка.

Відповіді: 1. Кирилівка. 2. Олдрідж. 3. Брюллов. 4. Закревська. 5. Академія мистецтв. 6. Репніна.

К л ю ч : перші літери утворюють слово “кобзар”.

Акродиктант “Творчість”

1. Поема Т. Шевченка, написана 1838 р.
2. Вірш Т. Шевченка “... горять, музика грає”.
3. Жанр твору “Причинна”.
4. Поезія-монолог Т. Шевченка, на слова якої написано понад півсотні музичних творів.
5. Композитор, автор опери “Катерина”.
6. Рання балада Т. Шевченка.

Відповіді. 1. “Катерина”. 2. “Огні...”. 3. Балада. 4. “Заповіт”. 5. Аркас. 6. “Русалка”.

К л ю ч : перші літери утворюють слово “кобзар”.

Цитатний акродиктант

З яких творів ці рядки? Якщо ви правильно виконасте завдання, то за першими літерами прочитаєте відоме слово.

1. Спочивають добрі люде,
Що кого втомило:
Кого — нічка, кого — сльози.
Все нічка покрила.
2. Воскресни, мамо! І вернися
В світлицю-хату; опочий,
Бо ти аж надто вже втомилась,
Гріхи синовні несучи.
3. Буває, в неволі іноді згадаю
Своє стародавнє, шукаю, шукаю.
Щоб чим похвалитись, що й я таки жив,
Що й я таки Бога колись-то хвалив!
4. І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.
5. Ось слухай же, мій голубе,
Мій орле-козаче,
Як конаю я в неволі,
Як я нуджу світом.
6. Ех, якби-то, якби-то знайшли те,
Що там схоронили.
Не плакали б діти,
Мати не журилась.

Відповіді. 1. "Катерина". 2. "Осії. Глава XIV".
3. "Буває в неволі". 4. "Заповіт". 5. "А. О. Козачковському".
6. "Розрита могила".

Ключ: кобзар.

Хронологічний диктант за поемою "Сон"

Розставте у правильній послідовності такі частини поеми:

1. Пролог. 2. Петербург. 3. Покріпачена Україна. 4. Прийняття у царських палатах. 5. Сибірські нетрі. 6. Вранішня столиця імперії та друге прийняття. 7. Видіння над Невою.

Цитатний диктант

З яких творів рядки?

1. У всякого своя доля
І свій шлях широкий.

2. Прозріте, люде, час настав!
Розправте руки, змийте луду.
3. В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.
4. Чи довго ще на сім світі
Катам панувати?
5. ...Що ми?
Чиї сини? Яких батьків?
Ким? За що закуті?
6. Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
7. Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає.
8. Царі, раби — однакові
Сини перед Богом.
9. Один буде, як той Гонта,
Катів катувати!
Другий буде... Оце вже нащ!
Катам помагати.
10. Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось...

Бліц-диктант

1. 1843–1847 роки — це ...
2. Поема, в якій сатирично зображені цар та цариця.
3. Хто такий Яків де Бальмен?
4. Кому присвячена “Катерина”?
5. В якому творі є сатиричний образ “тюрми народів”?
6. Жанр “І мертвим, і живим...” за визначенням Т. Шевченка.
7. Поема, в якій немає епічного начала.
8. Який стосунок має І. Франко до поеми “Наймичка”?
9. В який період творчості написано поему “Єретик”?
10. Скільки поезій входить до циклу “В казематі”?

Шевченківський макродиктант

1. В який період творчості написано:
 - а) “Неофіти”;
 - б) “Гайдамаки”;
 - в) “Сон”;
 - г) “Я не нездужаю...”;
 - ґ) “Варнак”;
 - д) “Мені однаково...”?

2. *Визначте твір за його темою чи ідеєю:*

- а) заклик до національної злагоди та братання всіх українців;
- б) викриття колонізаторської політики імперської Росії;
- в) сатиричне зображення царя та його прибічників;
- г) уславлення сили та жертвності жінки-матері;
- г) зображення героїчної боротьби українського народу проти польської шляхти.

3. *З яких творів рядки?*

- а) Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
- б) Щоб усі слов'яни стали
Добрими братами...
- в) Світе тихий! Краю милий,
Моя Україно!
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?
- г) Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесея на чужину...
- г) Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоняйтеся...

Лінійний диктант

- 1. Інша назва "Щоденника" Т. Шевченка.
- 2. Балада, яка починається словами:
За що мене, як росла я,
Люде не любили?
- 3. Віршовий розмір, яким написано поезію "І виріс я на чужині...".
- 4. Жанр твору "Причинна".
- 5. Головний герой поеми "Неофіти".
- 6. Український поет, автор твору "Смерть Шевченка".
- 7. Ще день Україну катували
Ляхи скажені; ще один,
Один, останній, сумували
І Україна, і...
- 8. Повість та однойменна поема Т. Шевченка.
- 9. Автор музики до опери "Катерина".

10. Український художник, який брав участь у викупі Т. Шевченка з кріпацтва.

11. Героїня поеми "Гайдамаки".

Відповіді. 1. "Журнал". 2. "Лілея". 3. Ямб. 4. Балада. 5. Алкід. 6. Драч. 7. Чигрин. 8. "Наймичка". 9. Аркас. 10. Сошенко. 11. Оксана.

Диктант "Одним словом"

Узагальніть подані поняття.

1. П. Тичина, О. Гончар, А. Малишко, В. Драч, В. Стус.
2. Л. Смілянський, З. Тулуб, О. Ільченко, В. Шевчук.
3. Г. Закревська, Л. Полусмакова, В. Рєпніна, О. Коваленко.
4. С. Петлюра, Є. Маланюк, Д. Донцов, В. Барка.
5. І. Франко, В. Світличний, Є. Кирилюк, В. Пахаренко.
6. "Кавказ", "Великий льох", "Сон", "І мертвим, і живим...".
7. Є. Гребінка, К. Брюллов, І. Сошенко, О. Венеціанов.
8. "Лілея", "Причинна", "Тополя", "Утоплена".
9. "Княгиня", "Музикант", "Близнець", "Художник".
10. "Катерина", "Циганка-ворожка".
11. "Мені однаково", "Садок вишневий коло хати", "Рано-вранці новобранці", "Не спалося, а ніч як море".
12. "Титар", "Треті півні", "Червоний бенкет", "Тупалівщина".
13. "Наймичка", "Відьма", "Сова", "Мар'яна-черниця".

Хронологічний диктант

Розставте ці твори Т. Шевченка відповідно до часу написання.

"Неофіти", "Гайдамаки", "Сон", "Я не нездужаю...", "Катерина", "Мені однаково...", "Сестрі", "Думи мої, думи мої...".

Хвилинка афоризмів

Запишіть рядки з творів Т. Шевченка, які стали крилатими.

Хвилинка афоризмів

Учитель читає початок відомого висловлювання Т. Шевченка, учні записують його закінчення.

1. Не вмирає душа наша...

2. Кращого немає нічого в Бога...
3. Од молдаванина до фіна...
4. А онуки? Їм байдуже...
5. Молітесь Богові одному...
6. У всякого своя доля...
7. Борітеся — поборете...
8. Доле, де ти? Нема ніякої...
9. Бо хто матір забуває...
10. Наша дума, наша пісня...
11. Ми не лукавили з тобою, ми просто йшли...
12. Возвеличу малих отих рабів німих...
13. Що ми? Чиї сини?
14. І мене в сім'ї великій...
15. Та не однаково мені...

Бліц-диктант “Жанри”

Учитель читає назви творів Т. Шевченка, учні вказують жанри цих творів (у тому числі за визначенням автора) “Наймичка”, “Причинна”, “Великий льох”, “І мертвим, і живим...”, “Мені тринадцятий минало...”, “Художник”, “Назар Стодоля”, “На вічну пам'ять Котляревському”, “Сон”, “Ісаія. Глава 35”, “Тече вода в синє море”.

Леонід ГЛІБОВ

Асоціативний диктант

Село Веселий Поділ, Ніжинська гімназія, Езоп, “Чернігівський листок”, перлина народної лірики, дідусь Кенир, 1880–1890-ті роки, акровірш, 10 листопада 1893 р.

Цитатний диктант

1. А більший меншого тусає та ще й б'є —
Затим, що сила є.
2. Нехай лиш! Річка — не калюжа;
Води ще стане на весь вік!
3. За стряпчого, як завсігди годиться,
Була приставлена Лисиця.
4. Таких Ведмедів на приміті
Ще трохи є у нашому повіті.

5. Я те роблю, чого ти не зумієш:
На задніх лапках я по-вченому служу.
6. А молодість не вернеться,
Не вернеться вона.

Лінійний диктант

1. "Правдива перлина української лірики" (Іван Франко).
2. Поезія, перші або останні літери рядків якої розкривають відгадку.
3. На той раз судьями були
Якїсь два Осли,
Одна нікчемна ...
Та два стареньких Цапа.
4. Основна ознака байки як літературного жанру.
5. Віршовий розмір, яким написана поезія "Стоїть гора високая...".
6. Хто так сказав про творчість Л. Глібова:
"Не в сюжеті виявляється секрет. Секрет у тому, чи вистачить у поета таланту і майстерності одягти байку в національний одяг, щоб він їй личив і всіма барвами засіяв...?"
7. Що зобразив Л. Глібов у байці "Щука"?

Відповіді. 1. "Журба". 2. Акрівірш. 3. Шкапа. 4. Алєгорія. 5. Ямб. 6. Білоус. 7. Суд.

Марко ВОВЧОК

Хронологічний диктант

Розставте факти з життя Марка Вовчка у хронологічній послідовності.

1. Зустріч з О. Марковичем, студентом Київського університету, одруження.
2. Проживає у Парижі.
3. Повернення в Росію і проживання в Петербурзі.
4. Проживання на Кавказі.
5. Зустріч з Т. Г. Шевченком.
6. Виходять "Народні оповідання", що приносять письменниці славу.

7. Разом із сином Богданом проживає в Парижі.
8. Разом з О.Марковичем проживає на Вінничині.
9. Виходить повість “Інститутка”.

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з останніх літер прочитасте назву міста, де померла Марко Вовчок.

1. Навчальний заклад у Харкові, в якому три роки навчалася майбутня письменниця.
2. Оповідання, яким розпочинається збірка “Народні оповідання”.
3. Місто, де жила у тітки Мордовиної юна Марія Вілінська.
4. Жанр твору “Інститутка”.
5. Прізвище першого чоловіка письменниці.
6. Повість Марка Вовчка, назва якої така сама, як у відомої поеми Т. Шевченка.
7. Історична повість-казка Марка Вовчка.

Відповіді. 1. Пансіон. 2. “Сестра”. 3. Орел.
4. Повість. 5. Маркович. 6. “Гайдамаки”. 7. “Кармелюк”.

Ключ: Нальчик.

Цитатний диктант за повістю “Інститутка”

Кому належать ці слова? У якій ситуації вони прозвучали?

1. “Нащо мені те знати, як по небі зорі ходять або як люди живуть поза морями”?
2. “Ти згадай, серце, які Дубці дохідні!”
3. “Любо на волі дихнути! Коли б воля, заспівав би...”
4. “Мандрівочка — рідна тіточка”.
5. “Дівчино-сердецько! Скажи нам усю щиру правдоньку”.
6. “Годі, пані, годі... Цього вже не буде!”
7. “Тепер я вже не боюся вас!”
8. “Весела душа моя, і світ мені милий, і таке в світі гарне все, таке красне!”

Пантелеймон КУЛІШ

Асоціативний диктант

Місто Новгород-Сіверський, Київський університет, Луцьк, “Михайло Чарнишенко”, перший історичний роман, 1847 рік, Ганна Барвінок, Тула, кулішівка, альманах “Хата”.

“Основа”, Біблія, хутір Мотронівка, “Дума про козака Голоту”, 14 лютого 1897 року.

Бліц-диктант “Жанри”

“Орися”, “Чорна рада”, “Піонер”, “Записки о Южной Руси”, “ГраMATка”, “Хмельниччина”, “Байда, князь Вишневецький”, “Позичена кобза”, “Маруся Богуславка”.

Лінійний диктант

1. Літературний псевдонім дружини П. Куліша.
2. Ім'я Тура, героя роману “Чорна рада”.
3. Одне з найкращих оповідань П. Куліша.
4. Ім'я Сомка з роману “Чорна рада”.
5. Хутір, на якому пройшли останні роки життя П. Куліша.
6. Історичний роман В.Скотта, яким у свій час зачитувався П. Куліш.
7. Журнал, який разом з В. Білозерським заснував П. Куліш.

Відповіді. 1. Барвінок. 2. Кирило. 3. “Орися”. 4. Яким. 5. Мотронівка. 6. “Айвенго”. 7. “Основа.”

Юрій ФЕДЬКОВИЧ

Асоціативний диктант

Осип-Домінік, Лук'ян Кобилиця, австрійська армія, “Нічліг”, 1862 рік, інспектор шкіл, Чернівці, липень 1886 року, “Три як рідні брати”.

Узагальнювальні літературні диктанти

Диктант-асоціація (логічний)

Простежте логічний взаємозв'язок між фактами, творами, прізвищами.

1. “Сад божественних пісень” Г. Сковороди — “Наталка Полтавка” І. Котляревського.

2. І. Котляревський — М. Лисенко.
3. 1903 рік — І. Котляревський.
4. “Сердешна Оксана” Г. Квітки-Основ’яненка — “Катерина” Т. Шевченка.
5. Т. Шевченко — П. Куліш.
6. Т. Шевченко — Ю. Федькович.
7. Т. Шевченко — Марко Вовчок.
8. Орфографія — П. Куліш.
9. П. Куліш — “Народні оповідання” Марка Вовчка.
10. Т. Шевченко — “Інститутка” Марка Вовчка.
11. “Катерина” Т. Шевченка, “Інститутка” Марка Вовчка, “Кавказ” Т. Шевченка.
12. П. Куліш — “Слово о полку Ігоревім”.

Літературний макродиктант

1. Про кого мова?

- а) Брав участь у російсько-турецькій війні, його було нагороджено орденом.
- б) Передбачив день своєї смерті.
- в) Був старшим боярином на весіллі Пантелеймона Куліша.
- г) Деякий час перебував у монастирі.
- г) Переклав Біблію українською мовою.
- д) Був автором українського правопису.
- е) Життєва доля пов’язана з Росією, Францією, Британією, Німеччиною, Кавказом.

2. Про який твір мова?

- а) Перший твір нової української літератури.
- б) Перший історичний роман.
- в) Перша соціально-побутова повість.
- г) “Праматір українського театру”.
- г) “Правдива перлина української лірики”.
- д) Історична соціально-побутова драма, єдиний драматичний твір поета.

3. Кого так називають?

- а) Видатний полеміст.
- б) Мандрівний філософ.
- в) Зачинатель нової української літератури.
- г) Перший український повістяр.

- г) Основоположник нової української літератури.
- д) Буковинський Кобзар.

4. *Хто про кого сказав:*

- а) Моя ти зоренько святая!
Моя ти сило молодая!
- б) Спом'янімо ж, пани-брати,
Святого ми нині!
Не вмерлого, а живого,
Бо слово не гине.
- в) “Тепер у мене душа болить, болить, ніколи не побачу його!”
- г) “Були в нас на Україні великі воїни, були великі правителі, а ти став вище всіх їх, і сім'я рідна в тебе найбільша”.
- г) “Світ ловив мене, та не впіймав”.
- д) “Я вас люблю, не бачивши вас зроду. Ваше серце так бачу, як ніхто на сім світі”.

5. *З яких творів ці рядки?*

- а) Знаю, що смерть — як коса замашна,
Навіть царя не обійде вона...
Хто ж бо зневажить страшну її сталь?
Той, в кого совість, як чистий кришталь.
- б) “Стоока наче вона була, все бачила, всюди, як та ящірка, по хутору звивалась.”
- в) Я не поет і не історик — ні!
Я піонер з сокирою важкою:
Терен колючий в рідній стороні
Вирубую трудящою рукою.
- г) І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.
- г) “Висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька, очиці — як тернові ягідки, бровоньки — як на шнурочку, личком червона — як панська рожа...”
- д) “Ви пан, а я сирота; ви багатий, а я бідна... Знайся кінь з конем, а віл з волом”.
- е) Де общее добро в упадку,
Забудь отця, забудь і матку,
Лети повинність ісправлять.

ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ

10 клас

Іван НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ

Асоціативний диктант “Біографія”

Місто Стеблів; магістр богослов'я; “Дві московки”; соціально-побутова повість; “Хмари”; “Молдова”; Нечуй; “колосальне, всеобіймаюче око”, Єремія Вишневецький; комедія М. Старицького “За двома зайцями”, пореформене село, 15 квітня 1918 року.

Панас МИРНИЙ

Логічний диктант

Запишіть пропущену ланку в логічному ланцюжку.

1. “Подоріжжя од Полтави до Гадячого” — ... — “Хіба ревуть воли, як ясла повні?”
2. “Хіба ревуть воли, як ясла повні?” (“Пропаща сила”) — “Лихі люди” — ...
3. ... — Хрущ-Хрущов.
4. Мирін — ... — Максим.

Цитатний диктант

1. “З молодих літ зсушена то працею, то нуждою, суха, як опеньок, тиха, бідненько зодягнена...”
2. “Повновиде, чорняве, головате, розумне... Тільки якесь невеселе, вовчкувате, тихе...”
3. “...Був широкоплечий парубище, високий, бравий, з хорошим панським личиком, з чорними гарними вусами, з карими веселими очима”.
4. “Худощавий, низенький, мишастий, говіркий, співучий, на селі перший співака”.
5. “Тонкий, цибатий, як журавель, з рижуватим, як на ведмеді, волоссям, з великим лобом — хоч кошенят бий...”

Іван КАРПЕНКО-КАРИЙ

Диктант “Одним словом”

Підберіть узагальнення до кожної групи:

1. М. Садовський, П. Саксаганський, М. Садовська-Барілотті, І. Карпенко-Карий — ...
2. Возний, Назар Стодоля, Герасим Калитка, Терентій Пузир, Барабаш — ...
3. “Мартин Боруля”, “Розумний і дурень”, “Сто тисяч”, “Хазяїн” — ...
4. Марія Заньковецька, Микола Садовський, Марко Кропивницький — ...

Цитатний диктант

Кому належать слова? Як вони характеризують персонаж?

1. “Котляревський мені без надобності”.
2. “Серця в вас немає, а честь давно вже потеряли, бо ви самі злодюги і не повірите нікому, що він не краде, як ви...”
3. “Поети єсть сіль землі, гордість і слава того народу, серед котрого з’явились...”
4. “Я так роблю, щоб все те, що є в хазяїна, було ціле і щоб мені була користь”.
5. “Ви не з того тіста, до якого ми привикли”.

Леся УКРАЇНКА

Хронологічний диктант

1871 р.; 1882 р.; 1884 р.; 1893 р.; 1899 р.; 1902 р.; 1910 р.; 1911 р.; 1913 р.; 1971 р.

Асоціативний диктант

Місто Новоград-Волинський, вірш “Надія”; М. Драгоманов; “Віче”; “На крилах пісень”; “Одержима”; К. Квітка; Нечимне; “Плеяда”, О. Косач-Кривенюк; “Подорож до моря”; Сурамі; єгипетські піраміди; 1913 рік, 1 серпня.

Диктант-співпраця

Продовжіть прикладами або, навпаки, узагальніть тематичні групи поезій Лесі Українки.

Патріотична лірика — ...

“І все-таки до тебе думка лине...”, ... —

“Слово, чому ти не твердая криця?”, ...

“Давня казка”, ...

Виступ проти аполітичності, покори сучасників — ...

“Скрізь плач, і сльози, і ридання”, ...

Ноти ніжності й кохання — ... —

Цитатний диктант

Хто так сказав про Лесю Українку?

1. “...Леся Українка скрізь і завжди в своїй поезії застається жінкою...”

2. “Наше громадянство не встигало йти за цим захоплюючим, бурним потоком натхнення, цею блискучою панорамою образів...”

3. “Леся Українка не тільки один із найбільших, але й один з найоригінальніших поетів світу”.

4. “...Трохи не одинокий мужчина на всю соборну Україну”.

5. “Її поезія — то огнисте оскарження того гніту самоволі, під яким стогне Україна”.

Хвилинка афоризмів

Запишіть відомі вам рядки з віршів та поем Лесі Українки, які стали крилатими.

Борис ГРІНЧЕНКО

Бліц-диктант

1. Батьківщина Б. Грінченка.
2. З яким відомим педагогом співпрацював Б. Грінченко?
3. Назвіть твори Б. Грінченка про дітей.
4. Найвідоміша мовознавча праця Б. Грінченка.
5. “Збирайте, як розумний садівник,

Достиглий овоч у Грінченка й Даля...” — так сказав ...

6. Улюблене місто Б. Грінченка.
7. Як образно охарактеризував Б. Грінченка М. Чернявський?
8. Назвіть хоча б один псевдонім автора.

Павло ГРАБОВСЬКИЙ

Асоціативний диктант

Село Пушкарне, 1879 р., “Чорний переділ”, Надія Сигида; якутська трагедія; місто Вілюйськ, “Пролісок”, “З півночі”, Іван Сурик, Борис Грінченко, Тобольськ, “До Н.К.С.”, “Песни Украины”, могили декабристів.

Михайло КОЦЮБІНСЬКИЙ

Бліц-диктант

1. Друга назва повісті, що має підзаголовок “З сільських настроїв”.
2. Жанр твору “Цвіт яблуні”.
3. Твір, присвячений не людям, а полям. Яким?
4. Про який твір С. Петлюра сказав: “Це симфонія звуків і симфонія барв”?
5. Модерністська манера письма, в якій творив М. Коцюбинський.
6. Друге життя повісті “Тіні забутих предків”.
7. Карпатські Ромео і Джульєтта.

Диктант-деталь (асоціативний)

Які твори М. Коцюбинського пригадуєте, коли читасте ці слова?

Торбинка з насінням, залізна рука міста; ряд білих мішків, плач трембіти, голодні очі вовка, панські воли; “міноносець номер сімнадцять”; собаки за столом; безмежний лан пшениці; зимовий нічний ліс; стара хата, по вікна вгрузла в землю.

Цитатний диктант

Хто так сказав?

“Ах, бідні коні... що вони винні?”, “Яка ти розкішна, земле!”, “Я не можу бути самотнім”, “А все ж ти кращий за тих, що звеліли вбивати, бо не сокира рубає, а той, хто її держить”.

Географічний диктант

Позначте на географічній карті місця, пов'язані з життям та творчістю М. Коцюбинського. Прокоментуйте.

Василь СТЕФАНІК

Асоціативний диктант

Село Русів, Дрогобицька гімназія, Краків, “Синя книжечка”, 1903 рік, делегація від ЗУНР на святі злуки в Києві; новела; еміграція, “Покутська трійця”; Ольга Кобилянська, експресіонізм, О. Черненко-Рудницька, 7 грудня 1936 р.

Ольга КОБИЛЯНСЬКА

Асоціативний диктант

Місто Гура-Гуморра; Августа Кожановська; “Вона вийшла заміж”; емансипація; Леся Українка; село Димка; неоромантизм; Чернівці; 1963 рік, Чернівецький театр.

Літературний диктант

Назвіть твори О. Кобилянської за їх тематикою, ідеєю чи формою.

1. Зображення духовного світу жінки, яка кидає виклик обивательському оточенню.
2. Твір про жінку, “емансиповану природою”.
3. Зображення одухотворених картин гірської природи; економічна проблема.
4. Проблема братовбивства.
5. Твір, написаний на основі однойменної народної пісні.
6. Твір, написаний у формі щоденника.
7. Твір, написаний у формі листа.

Олександр ОЛЕСЬ

Цитатний акродиктант

Вставте пропущені слова в поезії. З яких віршів ці рядки?

1. О ... рідне! Орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
2. Сміються, плачуть ...
І б'ють піснями в груди:
“Цілуй, цілуй, цілуй її, —
Знов молодість не буде!”
3. І співав він пісню, пісню лебедину,
Про ... сині, про красу степів,
Про велике сонце, про вітри і хмари,
І далеко нісся лебединий спів.
4. Опівночі ... в саду розцвіли,
Умилась росаю, вінки одягли.
5. З журбою радість обнялась ...
В ... , як в жемчугах, мій сміх.

Відповіді: 1. Слово. 2. Солов'ї. 3. Озера. 4. Айстри.
5. Сльозах.

Ключ: треті літери утворюють слово “Олесь”.

Богдан ЛЕПКИЙ

Лінійний диктант

З якого твору рядки?

1. Колисав мою колиску
Вітер рідного Поділля.
2. Назвіть історичний роман Б. Лепкого.
3. Вставте пропущене слово в поезію “Вона там є ...”.
Розірвана граничними стовпами,
Осяяна загравою пожеж
І розпанахана ворожими мечами,
Конала тихо серед власних ...
4. Вірш Б. Лепкого, що став народною піснею.
5. Дослідник творчості поетів “Молодої музи”, до когорти яких належав Богдан Лепкий.

Відповіді: 1. "Заспів". 2. "Вадим". 3. Меж. 4. "Журавлі". 5. Ільницький.

Узагальнювальні літературні диктанти

Літературна хвилинка "Псевдонім"

Назвіть псевдоніми письменників, справжні прізвища яких:

М. Вілінська, О. П. Косач, Л. П. Косач-Квітка, Г. Квітка, І. Левицький, І. Тобілевич, О. Кандиба, П. Рудченко, І. Рудченко.

Хто з письменників мав такі псевдоніми?

Вартовий, Сивенький, Граб, Іван Суриков, дідусь Кенир.

Літературна хвилинка "Знамениті"

Кого так називали?

Мандрівний філософ; зачинатель української літератури; перший український повістяр; славетний український байкар; український Мойсей; Дочка Прометея, майстер новели, буковинська орлиця, "Покутська трійця", "Руська трійця".

Диктант-асоціація (логічний)

Простежіть, в якому логічному взаємозв'язку перебувають ці письменники.

1. М. Коцюбинський, П. Тичина, А. Казка.
2. І. Франко, І. Вищенський.
3. П. Грабовський, І. Франко.
4. Ю. Федькович, О. Кобилянська.
5. І. Котляревський, Леся Українка, Олена Пчілка.
6. М. Рильський, М. Зеров, Ю. Клен.
7. С. Васильченко, Б. Грінченко.

Бліц-хвилинка

Хто із українських письменників:

Народився на Полтавщині?

Помер за кордоном?

Похований на Байковому кладовищі?
Розпочинав творчу діяльність не українською мовою?
Обіймав високу посаду як політик?
Здобув духовну освіту?
Свого часу відвідав Волинь?
Крім літературного, мав інші таланти?
Був поліглотом?

Бліц-хвилинка

1. *Визначте жанр, назвіть авторів творів:*

“Хмари”, “Подоріжжя од Полтави до Гадяча”, “Сава Чалий”, “Вічний революціонер”, “Екзамен”, “Дещо про творчість поетичну”, “На камені”, “Цвіт яблуні”, “Лісова пісня”, “Оргія”, “Сини”, “Царівна”, “Закон”, “Скорбна мати”, “Третя Рота”, “Слово про рідну матір”.

2. *Який твір написано у такому жанрі? Хто його автор?*

Автобіографічний роман; філософська поема-реквієм; політичні праці; драма-феєрія; лірична драма; лірична новела; вірш-ораторія; соціально-психологічний роман; етюд; акварель; трагедія; байка.

Бліц-хвилинка

Які художні засоби домінують у цих уривках? Кому належать слова?

1. У мужички руки чорні,
В пані рученька тендітна...
2. Гетьте, думи, ви, хмари осінні!
3. Замокніть всі: великий час прийшов.
4. Арфами, арфами —
золотими, голосними обізвалися гаї
Самодзвонними...
5. О панно Інно! Ніжна Інно!
6. Наче море кораблями,
переповнилась блакить.
7. І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб згасила, мов огонь,
Розвидняючийся день?

Хвилинка-самодиктант

Запишіть імена всіх учнів вашого класу. Хто із письменників мав таке ім'я? А з літературних героїв?

Хронологічний диктант

Чим знаменні ці дати для української літератури XIX ст.?

1814 р.; 1843–1847 рр.; 1841 р.; 1887 р.; 1856 р.; 1896 р.; 1905 р.; 1903 р.; 1871 р.; 1934 р.

Літературний макродиктант

1. Визначте назву твору за його темою:

а) художнє відтворення на фоні сімейного життя звичаїв і побуту козацької старшини та російського боярства у другій половині XVII ст.;

б) тема служіння митця народові;

в) трагедія переселення галицьких селян до Канади;

г) емансипація жінки, її місце у суспільному житті;

г) відображення міфологічного світовідчуття і світосприйняття гуцулів;

д) боротьба за вільне, красиве, духовно багате життя проти дрібновласницької бездуховності.

2. Про кого з письменників ідеться:

а) героями його творів, крім “великих” українців, були кримські татари, молдавани, гуцули;

б) разом з Лесем Мартовичем та Марком Черемшиною належав до “Покутської трійці”;

в) перші твори були написані німецькою мовою;

г) перша поезія була написана в дев'ятирічному віці;

г) писав у експресіоністичній манері;

д) багатогранно розкрив характери та умови праці вчителів.

3. Назвіть авторів таких творів:

а) “Мужицька арифметика”, “Приблуда”, “На перші гулі”;

б) “Напис в руїні”, “Подорож до моря”, “До мого фортепіано”;

в) “Царівна”, “Битва”, “Юда”;

- г) "Палій", "Сини", "Воєнні шкоди";
- г) "Коні не винні", "Для загального добра", "Дорогою ціною";
- д) "Поганяй до ями", "За пашпортом", "Страчене життя".

4. Назвіть жанри творів, вкажіть авторів:

- а) "Мартин Боруля", "На перші гулі", "За двома зайцями";
- б) "Хіба ревуть воли, як ясла повні?", "Повія", "Чорна рада";
- в) "Новина", "Невідомий", "Битва";
- г) "Наймичка", "Закон", "Глитай, або ж Павук";
- г) "Мойсей", "Червона зима", "Давня казка";
- д) "Дзвоник", "Харитя", "Суд".

ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ

11 клас

Павло ТИЧИНА

Цитатний диктант

Хто так сказав про П. Тичину?

1. "Тичина — останній з наших поетів, хто серед руїни... беріг, наче заповідну святиню, образ неба, пісні й образ землі".
2. "Тичина — така ж жертва сталінізації нашого суспільства, як Косинка, Куліш, Хвильовий... Тичина, фізично живий, помер духовно..."
3. "Від кларнета твого пофарбована дудка зосталась".

Бліц-диктант

З яких творів П. Тичини ці рядки?

1. Кохана спить, кохана спить,
Піди збуди, цілуй їй очі.
2. Милуюся-дивуюся,
Чого душі моїй
Так весело.
3. Сміх буде, плач буде
Перламутровий...
4. Сестру я вашу так любив —
дитинно, злотоцінно.
5. Я — дужий народ,
я молодий.
6. Не будь ніколи раю
У цім кривавім краю.
7. По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
8. Ну, як ти живеш, молодице?
Покажуй, що вариш сьогодні.
9. Ждали ми героя, а став свинопас, —
Хто ж так кинув люто на поталу нас?
10. Усе оновлюється, змінюється, рветься.

Хвилинка афоризмів

Запишіть рядки з творів П. Тичини, які стали крилатими.

Максим РИЛЬСЬКИЙ

Асоціативний диктант “Життя і творчість”

Село Романівка, родина М. Лисенка, Тадей Розеславович, “На білих островах”, неокласики, “Слово про рідну матір”, “Троянди і виноград”, сонет, “Третє цвітіння”, дискусія фізиків та ліриків, село Колодяжне, 6 липня 1964 р.

Володимир СОСЮРА

Логічний диктант

Запишіть пропущену ланку в логічному ланцюжку, узгаляніть.

1. “Володька”, ... , “Поет” ...
2. Констанція Рудзянська ... Марія Гаврилівна.
3. “Поезії”, “Червона зима” ...

Асоціативний диктант

Третя Рота; петлюрівська армія; робітфак; “сі щастя і горе”; “Сабурова дача”, Уфа, “Любіть Україну”, липень 1951 р.; 1963 р.; “Третя Рота”, співець кохання.

Микола ХВИЛЬОВИЙ

Літературний диктант “Ерудит”

Якщо у твердженні є помилка, виправте її.

1. Справжнє прізвище Хвильового — Губенко.
2. Під час Першої світової війни перебував на фронтах.
3. Дебютував в літературі поетичними збірками.
4. Став одним із фундаторів “ГАРТу”.
5. Розпочав літературну дискусію 1925–1928 рр. памфлетом “Камо грядеши”.

6. Центральною постаттю в літературі зробила М. Хвильового збірка “Сині етюди”, яка з’явилася 1925 р.

7. Жанр творів “Вальдшнепи”, “Санаторійна зона” — новели.

8. Влада розправилася з М. Хвильовим, у 1937 р. його розстріляли.

Асоціативний диктант “Біографія”

Микола Фітільов, Охтирська гімназія, “Молодість”, “Досвітні симфонії”; ВАПЛІТЕ, “Про сатану в бочці...”, “Європа чи Просвіта?”, М. Яловий, 13 травня 1933 року.

Диктант-деталь (асоціативний)

Які твори М. Хвильового пригадусте, коли читасте ці словосполучення?

Загірна комуна, електрична мухобійка, спідничка кольору хакі, “Тарас Бульба” М. Гоголя, Холодний Яр, простирадло з краплями крові.

Григорій КОСИНКА

Хронологічний диктант

Розставте події із життя Григорія Косинки у хронологічній послідовності

1. Чистить черевики на вулицях Києва, працює кур’єром-реєстратором у земській управі.
2. Разом з родиною живе на Далекому Сході.
3. Стає членом літературно-мистецької групи “Троно”.
4. Надруковано етюд “На буряки”.
5. Виходить збірка “На золотих богів”.
6. Ув’язнений, перебуває в Лук’янівській тюрмі.
7. Активний учасник “Ланки”, згодом “МАРСу”.

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з других літер прочитасте псевдонім Григорія Стрільця.

1. Слово, яке пише на камерній стіні кров’ю герой оповідання Г. Косинки “Фауст”.

2. Жанр, у якому переважно творив Г. Косинка.
3. Один із членів “Ланки”, автор “Старшого боярина”, товариш Г. Косинки.
4. Поет, який назвав новелу “Мати” однією з найглибших речей Г. Косинки.
5. Головний герой і оповідач новели “Мати”.
6. Жанр твору “На золотих богів” — етюд, ліричний...
7. Літературне об’єднання митців, що в нього 1926 р. реорганізувалася “Ланка”, членом якої був Г. Косинка.

Відповіді. 1. Україна. 2. Новела. 3. Осьмачка. 4. Рильський. 5. Андрій. 6. Шкіц. 7. МАРС.

Ключ: Косинка.

Бліц-диктант

1. Справжнє прізвище Г. Косинки.
2. Перший друкований твір Г. Косинки.
3. Сильова манера, притаманна Г. Косинці.
4. Яка із збірок не належить Г. Косинці:
“Заквітчаний сон”, “Сині етюди”, “Політика”, “Серце”?
5. За який твір Г. Косинку було звинувачено в невиразності ідейної позиції: “Читач не розбере — за кого є автор...”?
6. У якому році загинув Г. Косинка?

Валер’ян ПІДМОГИЛЬНИЙ

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з других літер слів-відповідей прочитаєте назву літературного об’єднання, членом якого був В. Підмогильний.

1. Прототип поета Вигорського з роману “Місто”.
2. Ім’я головної героїні роману “Невеличка драма”.
3. В. Шевчук, Н. Бічуя, Ю. Щербак продовжили пов’язану з іменем В. Підмогильного ... прозу.
4. Філософський напрям, прихильником якого був В. Підмогильний.
5. Раннє оповідання В. Підмогильного, героєм якого є гімназист Олесь, який шукає собі смерті.

Відповіді. 1. Плужник. 2. Марта. 3. Інтелектуальна. 4. Екзистенціалізм. 5. “Гайдамака”.

Ключ: “Ланка”.

Бліц-диктант за романом "Місто"

1. Місто, де відбуваються події роману.
2. Перше оповідання, написане Степаном Радченком.
3. Як називав Степан немолоду міщанку, котра стала його коханкою?
4. З яким предметом довгий час не розлучалася Зоська?
5. На якому поверсі отримав квартиру Степан?
6. Чиєю дружиною стала Надійка?
7. Який навчальний заклад закінчив Степан Радченко?

Юрій ЯНОВСЬКИЙ

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з третіх літер прочитаєте назву вітру, яку вживає Ю. Яновський у романі "Вершники".

1. Хто Ю. Яновський за світобаченням?
2. Французький письменник, який високо оцінив творчість Ю. Яновського.
3. Повість Ю. Яновського, написана 1927 р. в Одесі.
4. Як називаються розділи роману "Чотири шаблі"?
5. Новела із роману "Вершники", яку називають "енциклопедією народознавства".
6. Остаточна назва роману "Жива вода".
7. Книга Ю. Яновського, яка вийшла друком у 1927 р.

Відповіді. 1. Романтик. 2. Арагон. 3. "Байгород". 4. Пісні. 5. "Дитинство". 6. "Мир". 7. "Кров землі".

Ключ: майстро.

Асоціативний диктант "Біографія"

Реальне училище в місті Єлисаветграді, Георгій Ней, "Мамутові бивні", Одеська кінофабрика, Тамара Шевченко, Микола Куліш, "Київські оповідання", Нюрнберзький процес, 25 лютого 1954 р.

Микола КУЛІШ

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з других літер прочитаєте прізвище засновника театру "Березіль".

1. Яким псевдонімом підписав Л. Каганович статтю «О "Патетической сонате"», надруковану в газеті "Правда"?
2. Звідки приїхала тьотя Мотя ("Мина Мазало")?
3. Жанр твору "Народний Малахій".
4. Норвезький драматург, творчість якого ставили в один ряд із творчістю М. Куліша.
5. Синонім мрійництва, фанатизму, який виник завдяки п'єсі М. Куліша.
6. Жанр твору Н. Бічуї "Десять слів поета" про М. Куліша.

Відповіді. 1. Українець. 2. Курськ. 3. Трагікомедія. 4. Ібсен. 5. Малахіанство. 6. Есе.

Ключ: Курбас.

Хронологічний диктант

Поставте у хронологічній послідовності п'єси М. Куліша.

"Мина Мазайло", "Патетична соната", "97", "Маклена Граса", "Народний Малахій", "Комуна в степах".

Літературний диктант "Ерудит"

Які факти мали місце у житті М. Куліша, а які є неправдивими?

1. М. Куліш народився на Полтавщині.
2. Літературну творчість почав з оповідань.
3. У 1917 році був делегатом військового з'їзду, що відбувався у Луцьку.
4. Перша п'єса М. Куліша — "Мина Мазайло".
5. М. Куліш був організатором ВАПЛІТЕ.
6. Драматурга було заарештовано, коли він ішов на похорон до І. Дніпровського.
7. М. Куліш відбував покарання на Колимі.

Богдан-Ігор АНТОНІЧ

Лінійний диктант

1. Художній засіб, використаний Б.-І. Антоничем у рядках:

Антонич був хрущем і жив колись на вишнях...

2. З якого вірша рядки: "...Захоплений поганин, завжди поет весняного похмілля"?

3. Польський поет, сучасник Б.-І. Антонича, творчість якого близька віршам Б.-І. Антонича.

4. Сучасний поет і критик, автор розвідки "Художній світ Б.-І. Антонича".

5. Поезія із збірки "Привітання життя", яка починається рядками:

П'яне піано на піаніно трав вітер загравав.

Відповіді. 1. Сфрагіта. 2. Автопортрет. 3. Тувім. 4. Махно. 5. "Осінь".

Євген МАЛАНЮК

Логічний диктант

Розставте у логічній послідовності події з життя Є. Малашука.

1. Служить ад'ютантом генерала В. Тютюнника.
2. Активно співпрацює з МУРОм.
3. Слухач Військової школи в Києві.
4. Навчається в Українській господарській академії в Подєбрадах.
5. Стає почесним головою об'єднання українських письменників "Слово".

Хронологічний диктант

Розставте у хронологічній послідовності збірки Є. Малашука.

"Земля і залізо", "Влада", "Гербарій", "Серпень", "Земна мадонна", "Стилет і стилос", "Остання весна".

Бліц-диктант

1. Символ краси за Маланюком.
2. Літературна школа, найвизначнішим представником якої став Є. Маланюк.
3. Перша збірка Є. Маланюка.
4. Про кого з поетів ідеться у вірші "Сучасники"?
5. Назвіть твори, в яких є образ України.
6. Якому поетові-сучаснику, що помер у США 1962 р., присвятив вірш Є. Маланюк?

7. До якого жанру лірики належить “Невичерпальність”?
8. Яку хворобу українського народу Є. Маланюк вважав найнебезпечнішою?

Улас САМЧУК

Асоціативний логічний диктант

Визначте логічний зв'язок між творами, фактами, прізвищами.

1. “Прапорonoсці” О. Гончара — “Волинь” У. Самчука.
2. “Жовтий князь” В. Барки — “Марія” У. Самчука.
3. 16 липня 1941 р., О. Теліга — У. Самчук.
4. І. Багряний — У. Самчук.
5. В. Стус — У. Самчук.
6. Біблія — “Марія” У. Самчука.
7. Корній (“Марія” У. Самчука) — Гонга (“Гайдамаки” Т. Шевченка).

Лінійний диктант

1. Трилогія У. Самчука, в центрі якої доля родини Морозів.
2. Місто, в якому поховано У. Самчука.
3. Новела, надрукована 1929 р. в “Літературно-науковому віснику” (Прага).
4. Ім'я чоловіка Марійчиної доньки Надії.
5. Місто, в якому жив і навчався в Українському вільному університеті У. Самчук.

Відповіді. 1. “Ост”. 2. Торонто. 3. “Образ”. 4. Архип. 5. Прага.

Іван БАГРЯНИЙ

Хронологічний диктант

Розставте у хронологічному порядку назви творів І. Багряного.
 “Тигролови”, “Сад Гетсиманський”, “Скелька”, “Чому я не хочу вертатись до СРСР?”, “До меж заказаних”, “Люди-на біжить над прірвою”, “Огненне коло”.

Лінійний диктант

1. Прізвище головного героя роману "Сад Гетсиманський".
2. Село, в якому народився І. Багряний.
3. Героїня роману "Тигролови".
4. Роман О. Солженіцина, тематично та ідейно близький до "Саду Гетсиманського" І. Багряного.
5. П'єса І. Багряного.
6. Справжнє прізвище І. Багряного.

Відповіді. 1. Чумак. 2. Куземин. 3. Наталка. 4. "Архіпелаг ГУЛАГ". 5. "Генерал". 6. Лозов'ягін.

Асоціативний диктант

Охтирка, Кубань, "В сутінках", роман у віршах, БАМЛАГ, "Голос Охтирщини", Новий Ульм, МУР, засідання ООН з питань репартації, "Ми є. Були. І будемо Ми!".

Олександр ДОВЖЕНКО

Асоціативний диктант "Життя і творчість"

В'юнище, Глухівський учительський інститут, боротьбисти, дипломатичне представництво, художник-експресіоніст Е. Геккель, Сашко, "Вася-реформатор", кіноповість "Іван", Юлія Солнцева, "кремлівське розп'яття", фільм усіх часів і народів, Новодівиче кладовище.

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з других літер прочитаєте назву одного з фільмів О. Довженка.

1. Псевдонім, яким О. Довженко підписував карикатури у газеті "Вісті".
2. Фільм О. Довженка, що ввійшов у десятку кращих фільмів світу.
3. Герой кіноповісті "Україна в огні".
4. Прізвище дружини О. Довженка, яка зняла фільм "Повість полум'яних літ".
5. Один з перших короткометражних фільмів О. Довженка.

6. Німецький полковник із кіноповісті “Україна в огні”.

7. Місто, в якому О. Довженко працював художником-ілюстратором, влився в літературне життя.

8. Кіностудія, на якій розпочав діяльність О. Довженко.

Відповіді. 1. Сашко. 2. “Земля”. 3. Кравчина. 4. Солнцева. 5. “Ягідка кохання”. 6. Крауз. 7. Харків. 8. Одеська.

Ключ: “Аероград”.

Хронологічний диктант

Розставте назви кінофільмів О. Довженка у хронологічній послідовності.

“Поєма про море”, “Повість полум’яних літ”, “Земля”, “Арсенал”, “Сумка дипкур’єра”.

Хронологічний диктант

Розставте події життя О. Довженка у хронологічній послідовності.

Дипломатична робота в Європі.

Навчання у Київському комерційному інституті.

Робота на Одеській кінофабриці.

Художник-карикатурист у Харкові.

Навчання в Глухівському вчительському інституті.

Робота на Київській кіностудії.

Працює вчителем у Житомирі.

Василь БАРКА

Асоціативний диктант “Біографія та творчість”

Василь Очерет, “Божественна комедія” Данте, “Шляхи”, Берлін, “Апокаліпсис”, радіо “Свобода”, США.

Логічний диктант

У якому логічному взаємозв’язку перебувають ці люди, події, твори?

1. В. Барка — У. Самчук.

2. “Жовтий князь” — “Апокаліпсис”.

3. В. Барка — В. Сосюра.
4. “Жовтий князь” В. Барки — “Великий льох” Т. Шевченка.

Цитатний диктант

Кому з героїв роману “Жовтий князь” належать слова або про кого мова?

1. “Щоб так, за це зерно — продати? А тоді куди? Від неба кара буде мені і дітям”.
2. “ По-своєму чесний був”.
3. “А побачиш серце, повне добром, то знай — народ великий перед небом високо став”.
4. “— Не станеш хрестики з людей зривати?
— Ні.
— Гляди ж: інша кривда забудеться, а така — ні”.
5. “Якщо любитимуться, разом будуть; і коли не розділяться самі перед брамою”.

Поети-шістдесятники

Бліц-диктант

1. Кого називали “витязем молодої української поезії”?
2. Які поетичні збірки з’явилися у 1962 р.?
3. Для кого з поетів рідним було село Теліжинці?
4. Автор поетичної збірки “Таємниця твого обличчя”.
5. Перша збірка В. Симоненка.
6. Хто з шістдесятників був майстром сонету?
7. Хто з шістдесятників співпрацював з композитором Олександром Білашем?
8. Кого обирали головою Народного Руху України?
9. Хто був майстром балади?
10. Які рядки викарбувано на могилі В. Симоненка?

Цитатний диктант

Кому належать рядки? З яких воли творів?

1. “Щось у мене було від діда Шевченка і від прадіда Сковороди”.
2. “Найбільша з усіх таємниць — таємниця твого обличчя”.

3. Ти зрікся мови рідної. Нема
Тепер у тебе роду, ні народу.
4. Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
5. Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.
6. Поезія, сонце моє оранжеве!
Щомиті якийсь хлопчисько
Відкриває тебе для себе.

Ліна КОСТЕНКО

Цитатний диктант

З яких творів ці рядки?

1. Я знаю, дід та баба — це коли є внуки,
А в них сусідські діти шовковицю їдять.
2. У мене жодних претензій нема
До Долі — моєї обраниці.
3. Віддайте мені мову,
Якою мій народ мене благословив.
4. Людині бійся душу ошукать,
Бо в цьому схибиш — то уже навіки.
5. Коли в людини є народ,
Тоді вона уже людина.
6. При майстрах якое легше.
Вони — як Атланти.
Держать небо на плечах.
Тому і є висота.
7. Чужа душа — то тихе море сліз.
Плювати в неї — гріх тяжкий, не можна.
8. Це ще не сльози — це квітуча вишенька,
Що на світанку струшує росу.

Лінійний диктант

1. Місто, в якому народилася Ліна Костенко.
2. Збірка поезій Л. Костенко, що з'явилася 1958 р.
3. "Вічні" українські фольклорні типи, новітнє переосмислення традиційної ситуації — проблематика поезії "Українське...".

4. Батько Івана Іскри, гетьман...
5. Віршовий розмір, яким написано поезію "Життя іде і все без коректур".
6. Поема Ліни Костенко.

Відповіді. 1. Ржищів. 2. "Вітрила". 3. Альфреско. 4. Остриця. 5. Ямб. 6. "Берестечко".

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з других літер складете назву збірки Ліни Костенко.

1. Критик, який високо оцінив дипломну роботу Ліни Костенко — збірку "Проміння земля".

2. Поет-шістдесятник, якого разом із Л. Костенко партійний чиновник А. Скиба критикував за викривлення ідейно-художнього змісту.

3. Драматург, автор твору "Ой не ходи, Грицю...", де головною героїнею є Маруся Чурай.

4. Ім'я героя роману "Маруся Чурай", в якого "очі — як терночки".

5. Книга Л. Костенко (1989 р.), після виходу якої поетеса сказала, що її творчість тільки почалась.

6. Натяки, які становлять підтекст вірша. Поширені в поезіях з циклу "Душа тисячоліть шукає себе в слові".

7. Прізвище поетеси, дочки Ліни Костенко.

Відповіді. 1. Іванов. 2. Вінграновський. 3. Старицький. 4. Гриць. 5. "Вибране". 6. Алюзії. 7. Пахльовська.

Ключ: "Вітрила".

Олесь ГОНЧАР

Асоціативний диктант "Біографія і творчість"

Село Слобода Суха, 1938 р., Григорій Тютюнник, Прага, "Модри Камінь", 1968 р., Товариство української мови імені Т. Г. Шевченка, 16 липня 1995 р.

Бліц-диктант

1. У якому навчальному закладі почав навчання О. Гончар і де закінчив?

2. Чиїм прототипом став друг Гончара Григій Тютюнник?
3. Де завершив війну Олесь Гончар?
4. Перше романтичне оповідання Олесь Гончара.
5. Жанр твору “Прапороносці”.
6. Жанр твору “Тронка”.
7. У якому році з’явився славнозвісний “Собор”?
8. Яку громадську роботу виконував Олесь Гончар?
9. Запишіть 2–3 афоризми із творів Олесь Гончара

Логічний диктант

У якому взаємозв’язку перебувають ці письменники і твори?

1. “Вершники” Ю. Яновського — “Тронка” О. Гончара.
2. “Волинь” У. Самчука — “Прапороносці” О. Гончара.
3. Григорій Тютюнник — Богдан Колосовський.
4. О. Гончар — Ю. Мушкетик.

Акродиктант

Правильно відповівши на запитання, з других літер слів-відповідей прочитаєте назву роману О. Гончара.

1. Бабуся із роману “Собор”, яка виконувала обов’язки квартирної.
2. Художній засіб, використаний у назві романів “Твоя зоря”, “Берег любові”.
3. Роман у новелах О. Гончара.
4. Словацька дівчина, героїня оповідання “Модри Камінь”.
5. Поет, автор вірша “Пам’яті Олесь Гончара”.
6. “Батькопродавець” із роману “Собор”.
7. Жанр твору “Кресафт”.

Відповіді. 1. Шпачиха. 2. Метафора. 3. “Тронка”.
4. Тереза. 5. Скунець. 6. Лобода. 7. Оповідання.

Ключ: “Перекоп”.

Павло ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ

Хронологічний диктант

Розставте твори П. Загребельного в хронологічній послідовності.

“З погляду вічності”, “Диво”, “Юлія, або Запрошення до самогубства”, “Розгін”, “Дума про невмирущого”, “Роксолана”.

Логічний диктант

Як пов'язані між собою події, твори, прізвища?

1. “Чайка” С. Васильченка — “Дума про невмирущого” П. Загребельного.
2. П. Загребельний — О. Ольжич.
3. “Роксолана” — Ольга Сумська.
4. О. Гончар — П. Загребельний — Ю. Мушкетик.
5. П. Загребельний — О. Назарук.

Диктант-співпраця

Допишіть подані тематичні групи.

1. Історичні твори: “Первоміст”, “Смерть у Києві”...
2. Твори військово-патріотичного циклу: “Дума про невмирущого”, “Шепіт”...
3. Твори про сучасність: “Розгін”, “Спека”...

Григор ТЮТЮННИК

Хронологічний диктант

Розставте у хронологічній послідовності події життя Г. Тютюнника.

Навчання у Зіньківському ремісничому училищі.

У журналі “Крестьянка” надруковане оповідання “В сумерках”.

Вихід книги “Деревій”.

Проживає з родичами на Донбасі.

Виходить збірка “Зав'язь”.

Бліц-диктант

1. Хто був братом Г. Тютюнника?
2. Кому присвячено новелу “Три зозулі з поклоном”?
3. Хто з російських письменників був по духу близьким до Г. Тютюнника?
4. Назвіть перший друкований твір Г. Тютюнника.
5. Яку премію присуджено письменникові за твори для дітей?
6. У якому творі є новітня інтерпретація “любовного трикутника”?

Василь СТУС

Асоціативний диктант

Донбас, Кіровоградщина, “Джерела емоційності художнього твору”, “Тіні забутих предків”, “Феномен доби”, Андрій Сахаров, Мордовія, “Палімпсести”, 19 листопада 1989 року.

Логічний диктант

Розкрийте взаємозв'язок між людьми, книгами, подіями.

1. П. Тичина — В. Стус.
2. С. Параджанов — В. Стус.
3. Т. Шевченко, В. Стус, П. Грабовський.
4. В. Стус, О. Тихий, Ю. Литвин.
5. І. Світличний — В. Стус.
6. Генріх Белль — В. Стус.
7. Козацькі літописи — В. Стус.
8. В. Стус — В. Підмогильний.

Хронологічний диктант

Розставте у хронологічній послідовності збірки поезій В. Стуса.

“Веселий цвинтар”, “Зимові дерева”, “Дорога болю”, “Палімпсести”, “Свіча в свічаді”, “Птах душі”.

Валерій ШЕВЧУК

Бліц-диктант

1. Яким твором дебютував В. Шевчук?
2. Хто з відомих письменників першим помітив В. Шевчука?
3. За який твір В. Шевчука удостоєно Шевченківської премії?
4. Визначте жанр творів “Дорога в тисячі років”, “Мисленне дерево”.
5. Продовжувачем чийх традицій є В. Шевчук?

Логічний диктант

Знайдіть взаємозв'язок між творами і письменниками.

1. “На полі смиренному” В. Шевчука — “Енеїда” І. Котляревського.
2. В. Підмогильний — В. Шевчук.
3. В. Шевчук — Л. Костенко.
4. Г. Сковорода — В. Шевчук.

Диктант-співпраця

Запишіть приклади творів таких жанрів:

1. Роман-балада.
2. Новела-притча.
3. Есе.
4. Роман-триптих.
5. Роман-трагедія.

Узагальнювальні літературні диктанти

Літературна хвилинка “Псевдоніми”

1) Назвіть псевдоніми письменників, справжні прізвища яких:

М. Фітільов, Г. Стрілець, О. Бургардт, Олег Кандиба, І. Лозов'ягін, П. Губенко, В. Очерет.

2) Хто з письменників підписувався такими псевдонімами: Василь Петрик, І. Полярний.

Логічний диктант

Заповніть пропуски, поясніть.

1. М. Зеров, М. Рильський ...
2. О. Ольжич, Є. Маланюк ...
3. “Розстріляне відродження” — це ...
4. Д. Павличко, Л. Костенко ...
5. Представники сучасної прози — ...

Хронологічний диктант

Чим пам'ятні ці дати для української літератури ХХ ст.?

1925–1928 рр., 1933 р., 18 грудня 1934 р., 27 жовтня — 4 листопада 1937 р., вересень 1945 р., червень 1954 р., грудень 1958 р., 1962 р., 4 вересня 1965 р., 1984 р., 19 листопада 1989 р.

Акродиктант

Якщо ви правильно дасте відповіді на запитання, то з перших літер прочитаєте слово, що означає один із видів мистецтва.

1. Справжнє прізвище І. Багряного.
2. Літературний напрям, в основі якого лежить витончене відтворення суб'єктивних відчуттів та вражень.
3. Представниця “празької школи”, розстріляна фашистами у Бабиному Яру.
4. Модерністська течія, представниками якої були В. Стефаник, Є. Плужник, М. Куліш, Т. Осьмачка.
5. Постмодерний роман Ю. Андруховича.
6. Автор збірки “Привітання життя”.
7. Жорстокий і цинічний герой новели М. Хвильового “Я (Романтика)”.
8. Кіноповість О. Довженка, яка призвела до “кремлівського розп'яття”.
9. Прізвище головного героя роману В. Підмогильного “Місто”.
10. Поетеса, член Нью-Йоркської групи письменників.

Відповіді. 1. Лозов'ягін. 2. Імпресіонізм. 3. Теліга. 4. Експресіонізм. 5. “Рекреації”. 6. Антонович. 7. Тагабат. 8. “Україна в огні”. 9. Радченко. 10. Андрієвська.

Ключ: література.

Лінійний диктант

Кожна остання літера слова є першою літерою наступного.

1. Сучасний письменник-філософ, автор роману “На полі смиренному”.
2. Псевдонім Освальда Бургардта.
3. Жанр, у якому творили М. Хвильовий та Г. Косинка.
4. Повторення приголосних з метою створення звукової картини.
5. Двоскладова стопа з наголосом на другому складі.
6. Головний герой роману О. Гончара “Собор”.

7. "Ювіляр форм", "майстер алітерації" у поезії 20-х років.
8. Героїня роману І. Багряного "Тигролови".
9. Кінофільм О. Довженка, події в якому відбуваються на Далекому Сході.
10. Улюблений літературний рід М. Куліша.

Відповіді. 1. Шевчук. 2. Клен. 3. Новела. 4. Алітерація. 5. Ямб. 6. Баглай. 7. Йогансен. 8. Наталка. 9. "Аероград". 10. Драма.

Літературний макродиктант

Визначте назву твору за його темою чи ідеєю.

1. Зображення вічної теми "любовного трикутника" в новітній інтерпретації.
2. Проблема готовності українського суспільства бути українським.
3. Проблема розпаду роду, родини як трагедія народу.
4. Зображення великої сили синівської любові, перевага загальнолюдського над класовим.
5. Заперечення традиційного розкриття теми покинутої дівчини.
6. Зображення духовного життя нації крізь трагічну історію нещасливого кохання.

Про кого з письменників ідеться?

1. Написав перший в українській літературі твір про голодомор 1932–1933 рр.
2. Був першим президентом ВАПЛІТЕ.
3. У роки Другої світової війни був головним редактором газети "Волинь".
4. У складі студентського батальйону пройшов фронтами Другої світової від Києва до Праги.
5. Народився на Лемківщині, самотужки засвоїв літературну мову, дивуючи знаннями сучасників.
6. Працював учителем фізики, географії, природознавства, гімнастики, був художником-карикуристом, перебував на дипломатичній роботі.
7. Брав участь у роботі Нюрнберзького процесу.

Вкажіть прізвище письменника за його творами.

1. "Сад Гетсиманський", "Людина біжить над прірвою", "Огненне коло".

2. “Твоя зоря”, “Берег любові”, “Тронка”.
3. “Земля”, “Повість полум’яних літ”, “Щоденник”.
4. “Волинь”, “Гори говорять”, “Ост”.
5. “Народний Малахій”, “Хулію Хурина”, “Маклена Граса”.
6. “Берестечко”, “Дума про трьох братів неазовських”, “Геній в умовах заблокованої культури”.

Літературна хвилинка “Знаменитості”

Кого так називали?

Поет-державник, творець поетичного кіно, шляхетний неокласик, творець необарокової драми, лемківський метеорит, Гомер українського життя ХХ ст., витязь молодії української поезії, майстер історичного роману, майстер карбованих строф.

Логічний диктант (асоціативний)

Який логічний взаємозв’язок між цими письменниками?

1. Ю. Яновський, Є. Маланюк.
2. М. Хвильовий, М. Коцюбинський.
3. У. Самчук, І. Багряний.
4. В. Стус, М. Коцюбинський.
5. Г. Косинка, І. Багряний.
6. О. Гончар, Г. Тютюнник.
7. П. Тичина, М. Коцюбинський.
8. В. Стефаник, О. Довженко.
9. В. Стус, В. Підмогильний.
10. Ю. Яновський, М. Куліш.

Цитатний диктант

Хто про кого сказав:

1. “Він вірив, що вільна незалежна суверенна держава Україна ... може бути поцлюблена з червоним ленінським комунізмом”.
2. “В сім’ї європейських літератур ... письменник першого плану”.
3. “Від кларнета твого — пофарбована дудка зосталась”.
4. “Слов’янство поки що дало світові в кінематографі одного великого митця, мислителя і поета — ...”.

5. "... втілив у своїй творчості трагічну долю українського народу ХХ ст."

6. "... талант світового масштабу. В сучасній йому драматургії він не мав рівних".

Хвилинка афоризмів

Кому належить висловлювання?

"Бачити зорі... в калюжах"; "народе мій, до тебе я ще верну, як в смерті обернуся до життя"; "вибрати не можна тільки Батьківщину"; "людині бійся душу ошукать, бо в цьому схибиш — то уже навіки"; "таємниця твого обличчя"; "собори душ своїх бережіть"; "людина — це найвеличніша з усіх істот. Людина — найнещасливіша з усіх істот. Людина — найпідліша з усіх істот"; "нема мудріших, ніж народ, учителів"; "стилет і стилос".

Диктант "Одним словом"

Підберіть узагальнення до кожної із груп; якщо це можливо, продовжіть перелік.

1. М. Зеров, М. Рильський, М. Драй-Хмара, П. Филипович, Ю. Клен — ...

2. "Скелька" І. Багряного, "Маруся Чурай" Л. Костенко — ...

3. Ю. Шевельов, Г. Костюк, Ю. Лавріненко — ...

4. У. Самчук, Є. Маланюк, І. Багрянний — ...

5. В. Симоненко, Л. Костенко, Д. Павличко — ...

Диктант "Ерудит"

Чи відомі вам такі факти з життя письменників ХХ ст.?

1. Який середній навчальний заклад закінчили у свій час Є. Чикаленко, П. Саксаганський, Є. Маланюк, Ю. Яновський?

2. Хто з письменників був делегатом військового з'їзду, який відбувся 1917 року в Луцьку?

3. Який письменник виявився справжнім лицарем у коханні: ризикуючи карою за дезертирство, вирвався з фронту додому, щоб заручитися з коханою дівчиною?

4. Хто був редактором радіостанції "Свобода" у США?

5. Чию книгу німці купували своїм дітям до дня народження чи першого причастя?

6. Хто навчався малювання у відомого художника Віллі Геккеля?

7. Якого письменника було нагороджено у роки війни трьома медалями “За відвагу”, орденами Слави і Червоної Зірки, медаллю “За оборону Києва”?

8. Хто за допомогою друзів опублікував переклади з лірики Гете і Лорки під псевдонімом Василь Петрик?

9. Хто, перейшовши на бік УНР 1917 року, був ад'ютантом генерала Василя Тютюнника?

10. Проживаючи у Варшаві, працювала манекенницею.

Бліц-хвилинка “Художні засоби”

Які художні засоби домінують у поданих уривках? Кому належать слова?

1. О панно Інно! Ніжна Інно!
2. Арфами, арфами —
Золотими, голосними обізвалися гаї,
Самодзвонними.
3. Не бійтесь заглядати у словник:
Це пишний яр, а не сумне провалля.
4. Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну.
5. Не маєш ти на похороні сліз,
Не маєш пісні на весіллі!
6. Найбільша з усіх таємниць —
Таємниця твого обличчя.
7. Тебе любив, як вітер — небо,
В огні сумнівів і образ.
8. Є вірші — квіти.
Вірші — дуби.
9. Як пощастило дівчині в сімнадцять,
Ти не дивись, що дівчина сумна ця.
10. Часом присниться синій барвінок,
Сивий полин, сум чебрецевий.

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	3
Зразок проведення літературних диктантів на уроці	6
ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ. 9 клас	12
Давня українська література	12
Іван ВИШЕНСЬКИЙ	12
Григорій СКОВОРОДА	13
Іван КОТЛЯРЕВСЬКИЙ	14
Григорій КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО	16
Література українського романтизму	17
Тарас ШЕВЧЕНКО	18
Леонід ГЛІБОВ.	24
Марко ВОВЧОК	25
Пантелеймон КУЛІШ	26
Юрій ФЕДЬКОВИЧ.	27
Узагальнювальні літературні диктанти	27
ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ. 10 клас	30
Іван НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ	30
Панас МИРНИЙ.	30
Іван КАРПЕНКО-КАРИЙ	31
Леся УКРАЇНКА.	31
Борис ГРІНЧЕНКО	32
Павло ГРАБОВСЬКИЙ.	33
Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ	33
Василь СТЕФАНИК	34
Ольга КОБИЛЯНСЬКА	34
Олександр ОЛЕСЬ.	35
Богдан ЛЕПКИЙ	35
Узагальнювальні літературні диктанти	36
ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ. 11 клас	40
Павло ТИЧИНА	40
Максим РИЛЬСЬКИЙ	41
Володимир СОСЮРА	41
Микола ХВИЛЬОВИЙ	41

Григорій КОСИНКА	42
Валер'ян ПІДМОГИЛЬНИЙ	43
Юрій ЯНОВСЬКИЙ	44
Микола КУЛІШ	44
Богдан-Ігор АНТОНИЧ	45
Євген МАЛАНЮК	46
Улас САМЧУК	47
Іван БАГРЯНИЙ	47
Олександр ДОВЖЕНКО	48
Василь БАРКА	49
Поети-шістдесятники	50
Ліна КОСТЕНКО	51
Олесь ГОНЧАР	52
Павло ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ	53
Григір ТЮТЮННИК	54
Василь СТУС	55
Валерій ШЕВЧУК	55
Узагальнювальні літературні диктанти	56

*Рудницька Ольга Борисівна,
вчитель-методист української
мови і літератури гімназії № 14
м. Луцька Волинської області.
Переможець Всеукраїнського
конкурсу "Вчитель року-2002".
Заслужений вчитель України.*